

MEDYA: EKONOMİK VE POLİTİK ELİT İKTİDAR GRUBU

Gülcan SEÇKİN

Bugüne kadar özgür bir iletişim düzeninin varoluş koşulları tartışılırken "medyanın işlevleri ve işleyişleri", üzerinde en çok durulan ve modeller önerilen konuların başında geldi. Özellikle hakim iki temel gelenek liberal yaklaşımlar ve Marksist kuramlar geldikleri felsefi dayanaklar içerisinden medyanın yapılış ve işlevlerini açıkladılar. İlki, insanların rasyonel olduğunu, bilgi ve fikirlerin serbestçe dolaştığı pazara katılarak doğruyu keşfetme kapasitesine sahip olduğunu, bunun gerçekleşmesinde medyanın çeşitlilik ve çoğulculuk anlayışı içerisinde, ekonomik, politik çeşitli çıkar gruplarının, hükümetlerin kontrolünden uzak, gözcü rolünü üstlenerek vatandaşları hükümetlerin karar ve eylemleri hakkında bilgilendirme, farklı görüş ve fikirlerin ifadesine olanak verme işlev ve sorumlulukları olduğunu vurgular. İkincisi ise medyanın kapitalist sistemi yeniden üreten güçlü aygıtlar olduğunu, bu aygıtlara hakim olanların fikirlerinin de hakim fikirler olacağını söyler. Yine medyaya eleştirel bir

* Araş.Gör., Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü

perspektiften yaklaşan C.W. Mills ve H. Altschull gibi düşünürler de medyayı, iktidar seçkinlerine hizmet eden araçlar olarak görürler.

Liberal yaklaşım açısından bakıldığında, Türkiye'deki mevcut medya endüstrisinin bu yaklaşımın öngördüğü ideal ve ilkelere uygun bir yapılanma içinde, giderek neredeyse doğal bir biçimde, olmadığı gözlenir. Medya, çeşitli iktidar elitleri ve hükümet kontrolünden uzak, farklı ellerde, çeşitlilik ve çoğulculuk anlayışına uygun işleyiş özelliklerine sahip bir yapılanma içerisinde -iyimser bir bakışla- çoğu zaman olamamıştır. Artan tekelleşme, başta devletle ticari ilişkiler içinde olan büyük sermaye gruplarının parçası işletmeler haline gelmeleri, kar, güç ve büyüme arayışı çeşitlilik, çoğulculuk, ve bağımsızlık ideallerinin dilde kalması sonucunu getirmiştir. Medya endüstrisi, bu ideal ve ilkelerden çoktan sapmış, yapısal bir değişim içerisinde. Ve Liberal yaklaşım medya sistemi içerisindeki, medyanın örgütlenişindeki değişimler karşısında açıklayıcılık, betimleyicilik gücünü giderek daha çok yitirmektedir. Nitekim bugün izlenen tabloda medya sektörüne hakim olan sermaye gruplarının ekonomik yapılanma ve işleyiş özellikleri -dolayısıyla medya sistemindeki yapısal değişimler- vazgeçilemeyen bu idealleri, varsa, gerçekleştirme çabalarıyla çatışan, bunları engelleyen en önemli nedenler arasında başta gelmektedir.

Türkiye'de medya, ekonomik ve politik bir elit iktidar grubu haline gelme sürecindedir.

a) Medya giderek bir kaç grubun elinde toplanmaktadır. Sektöre hakim bu grupların sahipleri çoğunlukla iş dünyası kökenli ekonomik elit mensuplarıdır, ve medya artık iş

dünyasına hakim iktidar gruplarıyla ile bütünleşmiş durumdadır.

b)Medya sahipleri devletin, devlete hakim politik ve bürokratik elitin bilgisi ve yönetimindeki ekonomik sektörlerde iş yapmakta, yatırım ve destek aramaktadır. Dolayısıyla medya sahipleri, devletçi ekonominin yönetimindeki politik, bürokratik elitele de içiçe geçmiş durumdadır.

c)Medya şirketleri yöneticilerinin (yönetim kurulu üyelerinin, murahhas üyelerin...vb) çoğunu, ortaklık içinde oldukları sanayi, ticaret şirketlerinin ve bankaların yöneticileri oluştururken, şirketler hükümette yüksek yönetim görevlerinde bulunmuş, devletin ekonomisini ve karar mekanizmalarını iyi bilen, etkili devlet memurlarını da yönetici olarak transfer etmekte, henüz görevdeyken yakın ilişkiler kurmaktadırlar.

ç) İş adamı medya sahibi, politik elitin yönetimindeki ekonomik kaynakları kullanmak, medya ve diğer sektörlerdeki yatırımlarını etkileyecek karar mekanizmalarını yönlendirmek için hükümetler üzerinde pek çok yoldan, gerektiğinde medya kanalıyla (destekleme, muhalefet etme vb. yollarla) etkide bulunurken, aynı şekilde hükümetler de bu ekonomik, politik mekanizmalar dolayısıyla medya grupları üzerinde etkide bulunmaktadır.

d) Medya üst düzey yazar ve yöneticilerinin bir bölümü (genel yayın yönetmeni, temsilciler, yayın koordinatörleri, baş yazarlar, zaman zaman muhabirler..) bu yapılanmada, hükümette üst düzey kaynaklardan haber alabilmenin saygınlığının/becerisinin çok ötesinde işlevler yerine getirebilmektedirler. Gücünü temsil ettikleri medya kuruluşlarına ve bu kuruluşları elinde tutan iş adamının

yatırımlarına mali destek ve kolaylıklar getirecek bir yakınlık ve kenetlenme içine girmektedirler hükümet edenlerle. Ve giderek aynı dünyanın mensupları olarak politik ve ekonomik iktidar gruplarıyla bütünleşmektedirler. Nitekim medya sahibiyle birlikte bu gücü temsil eden medya yönetici ve yazarlarının da ekonomik ve politik nüfuzları artmaktadır.

Türkiye'de artık medya grupları iş dünyasına hakim iktidar grupları ile bütünleşmiş durumda ve sürekli bir işbirliği halinde işlemektedir. İlk bakışta medya dışında işlerinin olmadığı izlenimi veren bazı medya holdingleri de, yine iş dünyasıyla bir çok banka, sanayii ve ticari kuruluş sahibi gruplarla ortaklık içerisindeyken, ve medya dışında da yatırım yapmanın yollarını aramaktadırlar. Bu grupların önde gelenlerinden ilki ve hemen neredeyse sektöre hakim iki gruptan biri konumunda olan, Sabah yayıncılığı kontrol eden Medya Holdingdir(Medi Grubu). Çıkarıldığı gazetelerden birinde bir bankaya ortak olmak isteğini açıklarken kendini şöyle tanımlamaktadır, " 350 milyon dolarlık satış hasılatı olan 7 adet günlük gazete, 25 adet haftalık ve aylık dergi yayınlayan, 1 televizyon kanalı, 2 radyo kanalı, reklam, dağıtım, pazarlama ve teknik destek şirketleri bulunan, 17 bin gazete bayii, 1200 reklam ajans müşterisi ile Türkiye'nin sayılı holdinglerinden biridir. Her şeyden önce bu ticari potansiyeli değerlendirmek için bir bankaya ortak olmak istemiştir " (Yeni Yüzyıl, 16 Şubat,1995). Daha sonra (1 Mart 1995), esas nedeni bu olmamakla birlikte gazetelerin başka bir işle uğraşmaması ilkesinden hareketle bankayı almaktan vazgeçtiğini, hatta bu konuda siyasi partilere yasa değişikliği önerisi yapmaları için çağrıda bulduklarını ancak gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleşmeyişinin kendilerini mevcut

rekabet şartlarında bir banka edinmek mecburiyeti ile karşı karşıya bıraktığını açıklarken , en büyük rakibinin (Doğan Holding- Grubunun) iki bankası olduğunu hatırlatır. Her ne kadar basın dışında uğraş alanı olmadığını , tek işinin gazetecilik olduğunu söylese de Sabah'ı yayınlayan grubun ortaklık yapısına bakıldığında bankacılık , sanayi ve ticaret dünyası ile içiçe olduğu görülür. Finansbank Sabah Grubu'nun sahibi olduğu ATV'nin kısa süre öncesine kadar ortakları arasında yer almıştır. Yapı Kredi, Pamukbank, ve İnterbank'ın, Endüstri Holding'in sahibi Çukurova Grubu Sabah yayıncılığı kontrol eden Medya Holding'in ve ATV'nin ortağıdır, ve Holding'in yönetim kurullarında yöneticileri yer almaktadır (bu yazının yazıldığı günlerde Çukurova Holding'in Akşam Grubu diye de anılan Aslı Gazetecilik ve Matbaacılık ile Dost Basın Dağıtım'ı Show TV ve Cine 5'in sahibi Erol Aksoy'la birlikte eşit ortaklıkla satın aldıkları açıklanır, Yeni Yüzyıl, 18,Nisan 1997).

Sabah Grubu turizm, elektronik, otomobil, konut pazarlama gibi işlerden de gelir elde etmektedir. Ayrıca bir kamu bankası olan Emlak Bank'la birlikte Bank-İndosuez'e ortak olma girişiminde bulunur ancak, hükümetle iyi ilişkileri sayesinde ve Emlak Bank'tan kredi alarak bunu yaptığı, bir basın kuruluşunun devlet eliyle banka sahibi yapıldığı iddialarının yoğunlaşmasıyla birlikte, banka ortaklığından vazgeçmek durumunda kalır.

Medya sektörüne hakim olan bir diğer grup da Doğan grubudur. Ülkenin iki köklü gazetesini Hürriyet ve Milliyet'i satın alarak sektöre giren, daha pek çok gazete ve dergiyi, yanı sıra bir televizyon kanalını elinde toplayan, dev matbaaları, dağıtım ve pazarlama şirketleri olan bu grubun sahibi de yine

iş dünyasından gelen Aydın Doğan'dır. İş dünyasında adını Koç Holding'in sahibi olduğu Tofaş otolarının temsilcisi olarak duyuran Doğan'ın 1979'da Milliyet'in yönetim kurulu üyeliği ile başlayan Medya sektörüne giriş adımları sonunda bugün en büyük medya tekellerden birini yarattı. A. Doğan'ın iş dünyasındaki asıl büyümesi medya sektöründeki büyümesiyle eş zamanlı olmuştur. Pazarlama ve turizm şirketlerinin yanında iş dünyasında yaptığı yatırımlar daha çok kamu kuruluşu satın alma, devlet ihalelerine iştirakler şeklinde gelişmiştir. Alternatif bank'ın da sahibi olan Doğan, Ekim 1994'de ikinci bankasını İş Bankasının iştirakı olan Dışbank'tı, uzun vadeye yayılan borcun, kur hesaplamaları önceden yapılarak çok büyük bir bölümünün Türk lirasına çevrildiği bir anlaşma ile İş Bankası'ndan satın alır. Ancak daha önce Lapis Holding'e satılan ve sonra geri alınan bankanın daha düşük bir fiyat ve ödeme kolaylıkları ile Doğan Grubu'na satışı bir yıl sonra Doğan Grubu, Akşam Grubu ve Sabah Grubu gazeteler arasında başlayan kavganın savaş malzemesi olarak gündeme getirilir ve nitekim 1995 Ekim'inde soruşturma konusu olur. Doğan Grubu'nun gazeteleri ve televizyonuyla dönemin başbakanı Çiller'e verdiği desteğin özellikle 24 Aralık genel seçimleri öncesi sona erdiği, giderek Anavatan Partisi Genel Başkanı'nın ağzından Çiller ve Çiller'i yoğun olarak destekleyen Sabah Grubu'na muhalefet ettiği süreçte, Doğan Grubu gazeteleri ile ciddi bir kavga içinde olan Sabah gazetesince sürekli gündeme getirilen satış konusu, başbakanın talimatıyla soruşturmaya açılır. Aynı zamanda Doğan Grubu'ndan da bu yönde talep gelir. Bu sırada soruşturma haberi çıkmadan önce 12 Ekim'de Çiller'le koalisyonu süren CHP'nin genel başkanı seçilen Deniz Baykal'a ilişkin Hürriyet'te "Bir Lider Doğdu", "Baykal'ın İkinci

Zaferi" şeklinde kurulan haber manşetleri de, Doğan Grubu medyanın promosyon kavgasına girdiği Akşam gazetesince İş Bankası hisselerine sahip olan CHP'yi destekleyerek Dışbank'ı elinde tutma çabası olarak değerlendirilir.

Doğan Grubu, özelleştirme kapsamında yer alan Ray Sigorta'yı devlete ait kamu ortaklığı ve özelleştirme idaresinden satın alır. O sırada THY'nin ve özelleştirme idaresinin başında Tezcan Taramancı bulunmaktadır. Satış sonrası THY'nin sigorta işleri Doğan grubunun elindeki Ray sigortaya verilir. Devlet uçakları, demiryolları ve gemileri yine bu şirket tarafından sigortalanır. Ve bir süre sonra Tezcan Yaramancı Hürriyet'e yüksek bir maaşla Murahhas üye olarak gelir (daha sonra ayrılmıştır). Öte yandan Doğan grubu, diğer işadamları medya sahipleri gibi devletle iş yapmakta, kamu ihalelerine girmekte, Tofaş'ın temsilcisi olarak orduya zırlı araçlar satmaktadır. Doğan grubu ve onun gibi iş dünyasından gelen medya sahiplerinin bu sektörde güçlenirken, diğer ekonomi sektörlerinde de yatırımlarına hız verdikleri ve bu yatırımların neredeyse tamamına yakınının devletle yapılan işlerden oluştuğu görülmektedir. Böylece, medya sektörü adım adım iş dünyası ile bütünleşirken aynı zamanda bu bütünleşmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak devleti yöneten ekonomik, politik ve bürokratik elite de kilitlenmektedir. Artık medya elitini eleştirmek ekonomik ve politik eliti, ekonomik eliti eleştirmek de medya elitini ve politik eliti eleştirmek anlamına gelmektedir. Giderek hükümet edenlerle, onlara bilgi ve uzmanlıkları ile yön veren bazı üst düzey bürokratlarla ticaret, sanayi ve bankacılıkla uğraşan medya sahipleri arasında karmaşık bir çıkar ortaklığı ve kilitlenme gelişmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi kamu

görevlerindeki önemli bazı bürokratların büyük medya kuruluşlarının murahhas üyeliklerine ya da o medya grubunu kontrol eden holdingin diğer şirketlerine geçtikleri görülmektedir. Örneğin Merkez Bankası başkan yardımcılığından ayrılan Nedim Usta, Show TV ve Cine 5'in sahibi olan Erol Aksoy'un sahibi olduğu bünyesinde Cine 5 ve Show TV'nin yanı sıra İktisat Bankası, New York'ta Park Avenue Bank, Paris'te Banque Internationale de Commerce gibi kuruluşları bulunduran Avrupa-Amerikan Holding'in yönetim kurulu üyeliğine getirilmiştir. (Yeni Yüzyıl, 15 Aralık 1995). Teşvik Uygulama genel müdürü Kemal Gülseren görevinden istifa ederek İnter Star TV'nin, pek çok fabrika, enerji işletmesinin, sigorta şirketi ve iki bankanın sahibi olan Rumeli Holding'e geçmiştir (Sabah, 22 Eylül 1996). Yine kamu kesiminden gelen bakanlık müsteşarlığı, ve TEK genel müdürlüğü görevlerinde bulunmuş olan Birkan Erdal halen Doğan Şirketler Grubu genel koordinatörüdür.

Türkiye'de iş dünyasının medyaya doğrudan ya da dolaylı hakim olma arzusunun, iş adamı medya sahibinin devlet yönetimindeki ekonomi, bürokrasi elitiyle ve politik elite içiçe geçmesinin temel nedenlerinin başında ülkenin genel ekonomik yapılanması gelmektedir. Devlet sadece yön verici karar ve düzenlemeleri ile ekonomiyi etkilememektedir. Aynı zamanda devlet, sahip olduğu (bankacılıktan, telekomünikasyona, sanayiye, dinlence eğlence kurumlarına ve daha pek çok ekonomik sektöre uzanan...) kamu iktisadi kurum ve kuruluşlarıyla bizzat ekonomik faaliyet ve yapılanma içerisindedir. Ve bu yapıda, medya sahipleri ile hükümetleri alışveriş içine sokan en önemli (reklam ve kredi kaynağı) kurumlar bankalardır. Bankalar, hükümet eden

politikacıların paylaşmadıkları çok ciddi bir ekonomik iktidar kaynağıdır. Medya sahipleri hiç bir ticari iş ya da ilişki içinde olmasalar dahi kağıt, mürekkep, matbaa yatırımı, teknik malzemeler, promosyon olarak dağıtılan malların ithali için devlet bankalarından büyük miktarlarda krediler almaktadırlar. Yine hükümetlerin manipüle ettikleri kamu kurum ve kuruluşlarının reklam ve ilanlarını almaktadırlar. Kendi bankaları olmasına karşın kamu bankalarında akreditif açmaktadırlar. Medya holdinglerinin mevduatları kamu bankalarında bulunmaktadır. Hükümetler düşük faizli, uzun vadeli kredileri bu bankalardan, ve bu bankalar aracılığıyla vermektedir. Hükümetler, bankalar aracılığıyla, ellerindeki çeşitli fonlardan medyaya kredi kullanıdılmaktadır. Medya kuruluşlarının sahiplerine arada bağlantı kurmanın uzmanlık gerektirdiği diğer basın dışı şirketleri aracılığıyla krediler ve hazineden teşvikler aktarılmaktadır. Medya kurumlarına verilen kredi ve teşvikler de genellikle medya dışındaki yatırım sıkıntılarına harcanmaktadır. Kamu bankalarından gazetelere diye verilen krediler yine bir devlet bankasının satın alınmasında kullanılabilir. Politikacıların ellerindeki ekonomik kaynak ve kurumlar, medya ve medya dışı yatırımlarındaki mali sıkıntılarını çözmeye daha çok kaynak ve kolaylık temin etmede medya sahiplerinin başvurduğu ve bağımlı olduğu yerlerdir. Devletin ekonomiye çok fazla hakim olduğu bu yapılanmada medya sahiplerinin farklı sektörlerdeki yatırım ve hedefleri çoğaldıkça hükümetlerle, hükümet etmek isteyen politik elite olan ilişkilerinde kaygılanacağı şey sayısı artmaktadır. Ve ekonomiye hakim hükümet eden politik elit karşısında medya dışı işleri olsun olmasın medya sahipliği bunları yönetenlere, çeşitli faydalar elde etmek için önemli bir

güç sağlamaktadır. Buna karşılık politikacıların, bürokratların kariyerlerine ve kararlarına yönelik destek görme arzuları, medyanın haber ihtiyacından çok mali isteklerinin karşılanmasında, -kaldı ki hükümetlerden genellikle her ikisi birlikte gelmekte, medya sahiplerinin her alandaki yatırımlarında, çözülmesi gerekli yasal ve bürokratik işlemlerin halinde kolaylıklar sağlamaktadır. Ayrıca politikacıların ellerinde iş dünyası ile bütünleşmiş olan medya holdinglerinin bu yapılanmasını doğrudan etkileyebilecek pek çok ekonomik kaynak ve karar alma gücü vardır.

Gümrük Birliği'ne devam eden uyumlanma süreci boyunca hükümetler yüksek gümrük vergileri ve fonlarla pek çok sektörü korumaya devam etmiştir. Bu süreçte medyanın ithal ihtiyacı duyduğu kağıt, mürekkep, makine, teçhizatlar hatta halı ve masalar dahi hükümetin o sırada günü birlik aldığı bir kararla sıfır gümrükle ithal edilebilmiştir ve edilmektedir. Yine getirilmesi için kamu bankalarından yüklü krediler alınan promosyon ürünlerinden (tebliğle bu tür kararlar alınması Anayasaya aykırı olsa bile) bir bakanlık tebliği ile katma değer vergisi alınmayabilmektedir. Herhangi bir vergi ya da fon kararı çıkmadan önce hükümetler destek gördükleri basın kuruluşlarını haberdar edebilmektedirler. Ancak hükümetlerin ekonomiye ilişkin aldıkları kararlar medyayı -gün geçtikçe iş dünyası ile bütünleşmesi nedeniyle- kağıt, mürekkep, bilgisayar vb. şeylerin temininde olduğundan daha çok etkilemektedir. Örneğin Gümrük Birliği'ne ekonomi boyutunda giriş sürecinde, DYP-CHP hükümet döneminde, ülkede tekel konumunda olan otomotiv sektörünün korunmasına yönelik mevcut durumun sürdürülmesi imkanı sağlanır. Ancak altı ay sonra kurulan,

DYP-REFAH koalisyonunun ikinci ayında bedelsiz oto ithaline izin veren bir kararnamenin çıkarılması karşısında, Doğan Grubu'na ait gazetelerde ve televizyonda Tofaş'ın sahibi Koç Holding temsilcilerinin ve onları destekleyenlerin bu kararnameye tepkilerini yansıtan haberler üretilir. Bilindiği gibi Doğan Grubu Tofaş'ın temsilcilerinden biridir. Bu kararın gerisinde Koç Holding'in desteklediği Doğan medya grubunun 24 Aralık genel seçimlerinden başlayarak DYP lideri Tansu Çiller'e muhalif bir haber politikası izlemesinin yattığı yine bu medya grubu tarafından iddia edilir. Koç Holding yürütme Kurulu Başkanı İnan Kıraç'ın Milliyet'e yaptığı açıklamada bu ilişkiye dair sözlerine yer verilir, " İşin içinde otomobil sanayinden intikam almak vardır. Büyüklerden intikam alıyorlar. Erbakan'ın görüşleri değişik olabilir. Tansu Çiller'in kızgınlıkları oldu ama Tofaş Koç'un değil Türkiye'nin fabrikasıdır. Koç'u cezalandırıcaksa bunun yollarını bulsun. Sanayiye cezalandırmasın (Milliyet, 4 Eylül 1996). Türkiye'deki sanayi şahısların değil Türkiye'nindir. Şahıslarla problemleri varsa, onları cezalandırsınlar (Milliyet, 5 Eylül 1996)". Nitekim bu kararname üzerine Doğan Grubuna ait medyada Çiller'e yönelik muhalif haberciliğe hız verilir. DYP'den Doğan Grubuna ve Koç Grubuna yönelik eleştiriler de bu muhalefeti arttırır. Bu durum medya sahiplerinin iş dünyası ile kenetlenmişliğini, iş dünyasına ve medyaya hakim belli iktidar grupları için devletle olan ticari ilişkilerini, o güne kadar devletten elde edilen koruma ve kolaylıkların sürmesi için medyanın hükümetleri etkileme yönünde nasıl bir işlev yerine getirdiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu konuda çok daha önemli ve üzerinde ayrıntılı biçimde durulacak bir örnek, Sermaye Piyasası Kurulu'nun özelleştirme kapsamında İnterstar

TV'nin sahibi Uzan/Rumeli Grubu tarafından satın alınan ÇEAŞ'ta SPK, Ticaret Kanunu'na ve esas sözleşmeye aykırı işlemlerin yapıldığı gerekçesi ile açtığı davalar üzerine başlayan kavgadır. Önce SPK başkanını, sorun büyüdükçe de dönemin başbakanı Tansu Çiller ve ailesini hedef alan haberlerle medya cephesinde yürütülen şiddetli kavga bu konuda çok daha açık bir örnektir.

Devletin sahip olduğu sanayi kurumları, alt yapı kurumları (telekomünikasyon, elektrik, yol, su...), finans kurumları, bankalar ve diğer sosyal tesisler özelleştirme konusu olsa da devletin ekonomideki ağırlığı her alanda sürmektedir. Medya kuruluşlarını devletle, hükümetlerle ilişkiye sokan ilk adımlar basit gibi görünen bazı temel ihtiyaçlarla başlamakta, giderek girift ekonomik ilişkilere ve sorunlara dönüşmektedir. Bu holdingler, a) Medya plazalar, matbaalar gibi dev bina yatırımları yapmakta (bunların bazıları, örneğin Hürriyet Medya Tower'ı ruhsatsız da olabilmekte..), yol, su, elektrik gibi alt yapı hizmetlerinden süratle yararlanmaktadır. b) Kağıt, mürekkep, matbaa makineleri, teknik malzemeler ithal edilmektedir. Hükümetlerle olan ilişkilerin seyrine göre vergisiz, fonsuz, düşük vergili olarak malzeme ithal edebilmektedirler. Hükümetler kendilerini destekleyen ya da muhalafet eden basın kuruluşlarına bu süreçte hızla çıkarttığı kişisel kararnamelerle, bakanlık tebliğleri ile kolaylık ya da zorluklar yaşatma gücüne ve yetkisine sahiptir. Yasama gücünü kullanan hükümet en son, promosyon yapılmasına ilişkin (Başbakan Erbakan'ın "basın kuruluşları arasında eşitliği sağlayıcı" bir düzenleme olarak tanımladığı) sınırlamalar getirmiştir. Ancak hükümetle ilişkileri iyi olan Sabah gazetesi neredeyse tebliğin yayınlanması ile eş anlı dev bir Sansui TV

kampanyasına başlarken, (hükümetin DYP kanadı liderine muhalefet eden) Milliyet gazetesinin katkı paylı otomobil kampanyası, DYP'li Sanayi Bakanı Yalım Erez'in tebliğ sonrası başladılar iddiası üzerine mahkemeye gidilmesine neden olmuştur. Ve doğal olarak bu durum hükümetle olan ilişkilerin seyrine bağlanmıştır. c) Özel televizyon kanallarının teknik işletimi için gerekli alt yapı kurumları devletin elindedir. Türkiye'nin ilk özel televizyonu (ortağı dönemin başbakanı Turut Özal'ın oğlu Ahmet Özal olan) Star TV, TRT'nin elindeki linkleri kullanamadığı için yayın gerçekleştiremeyecek durumdayken PTT'ye devri ile birlikte bu hatları kullanabilmesi sağlanmıştır. TV kanalları, kablolu yayın için yine Türk telekomünikasyon idaresinin kablo ve link hizmetlerinden yararlanmak durumundadır. Özelleştirme sürecinin başladığı Telekomünikasyon alanında yatırım yapılmak, örneğin cep telefonu işletmeciliği yapılmak isteniyorsa (şebeke kurmak, işletim hakkı almak, dev kamu ihalelerini kazanmak, yatırımlar yapabilmek için) Türk Telekom ve Ulaştırma bakanlığıyla yani hükümetlerle sözleşme yapılması gerekmektedir. Bu süreçte hükümetler, yine medya ve telekomünikasyon kuruluşları karşısında önemli bir gücü (durdurmak, iptal etme, fesh etme, ihale vermeme, koruma ve kolaylıkları geri alma...gücünü) elinde tutmaktadırlar. d) Kamu bankaları medya kuruluşlarının ucuz kredi ve reklam kaynaklarıdır. Promosyon vb. şeylerin ithalatında akreditiflerini kamu bankalarından sağlamaktadırlar. Medya sahiplerinin kendi bankalarının olması da onları tümüyle bağımsız yapmamaktadır. Merkez bankası ve hazineye karşı sorumlulukları vardır. Bu alanda hükümetin aldığı tüm kararlardan etkilenmektedirler. Özetlemek gerekirse medya

sahibinin bu sektör dışında iş yapmaması, hatta mali sorunlar yaşamaması bile hükümetler karşısında medya kuruluşunun bağımsızlığını sağlamaya yetmez. Ayrıca ne medya kuruluşları hükümetlerden gelen kaynak ve kolaylıkları geri çevirmek , ne de hükümetler bu etkileme yollarını kullanmaktan vazgeçme çabası içindedirler.

Devletin ekonomiye hakim olduğu ve her an ağırlığını duyurduğu bir yapılanma olmakla beraber, bazıları yukarıda anılan medya sahipleri bir medya kuruluşu işletmenin getirdiği yapısal zorunlulukların ötesinde devletle içiçe geçmişlerdir. Hükümetlerin kontrolündeki ekonomik kaynaklara ulaşma, ticari ilişkiler içine girme çabaları öne çıkmış ve bu girişimleri kolaylaştırma yollarının başında sayılan medyanın gücünü kullanmak doğallaşmıştır. Kaldı ki mevcut ekonomik ve politik yapılanmanın kuşatması, özellikle iş dünyası ile bütünleşmiş, ortaklıklar kurmuş medya yönetici ve sahiplerinin hükümetlerin başındaki politik elite içiçe geçmelerini çok daha kolaylaştırmaktadır. Yerleşen bu yapılanmada devletle iş ilişkileri içinde olan, devletin kontrolünde tuttuğu, kuralları koyduğu, kaynak aktardığı karlı sektörlerde iş yapmak isteyen grupların hükümetlere karşı kullanabileceği önemli bir güç olarak medya kurumlarına hakim olmalarının önemi daha da artmaktadır. Ve elbette bu süreçte medyanın gücünü kullanarak hükümetten ekonomik ilişkilerinde kolaylıklar elde etmeyi uman iş adamı medya sahipleri üzerinde doğal olarak politikacıların etkide bulunabilecekleri yol ve yöntemler de çok fazladır..

İş dünyasının medya kurumlarına hakim olurken aynı zamanda politik elite de işbirliğini doğuran nedenlere biraz daha yakından bakmak gerekirse, buraya kadar ifade edilmeye

çalışıldığı üzere, bunda medya sahiplerinin giderek devletle daha çok iş ilişkisi içine girmesinin önemli rol oynadığı görülmektedir. Bugüne kadar Medya sahipleri medyanın gücünü kullanarak hükümetlerin ellerindeki, önemli bir güç olarak kullanılan finans kaynaklarından basına ve basın dışındaki şirketlerine kaynak temin edegeldiler. Ancak medya sahipleri ile politikacıları bütünleştiren ekonomik beklentilerinin yönlendirdiği bu ilişkiler bugün çok daha karmaşık bir hale gelmiştir. Televizyon kanalı ve gazete sahibi dev holdinglerin bünyesinde artık bankalar, sigorta şirketleri, enerji, demir-çelik ve çimento şirketleri, telekomünikasyon şirketleri bulunmaktadır. Devletin kamu sanayi ve alt yapı kurumlarını özelleştirme ve pek çok sektörde kamu tekellerine son verme politikasını uygulamaya başlamasının ardından medya sektörünü kontrol eden holdinglerin de açılan ihalelere katıldığı görülmektedir. Medya patronu holding sahipleri dev kamu ihalelerine katılan ve özelleştirme kapsamındaki en önemli kuruluşları satın alanlar arasında yer almaktadırlar. Çoğu daha evvelden de iş dünyasının içinde olan holdinglerin medya kuruluşlarının haber politikalarının bu süreçte hükümetin özellikle de başbakanın desteklenmesi yönünde oluşturulduğu izlenmiştir. Gazete ve televizyonların sahiplerinin, üst düzey yazar ve yöneticilerinin ekonomi bürokrasisinin zirvesindeki yöneticilerle , politik kariyer hedefleyen parti liderleri ile yakınlaşmaları, haberlerin nasıl bir bilinçle, neden öyle kurulduğunun (muhalefet ya da desteğin..) anlaşılması çoğu zaman devletle yeni bir iş ilişkisinin kurulması, kredi, teşvik gibi kolaylıkların elde edilmesi bağlamında olmaktadır. Medyaya hakim olan gruplar devletin tekelindeki alanlarda kar

getirecek yatırımlar yapmak, kamu ihaleleri almak, yine devlet desteği ve izni ile iş yapmak hedeflerinin önünü açacak politikacıları ve bürokratları medyanın, gerektiğinde destek, gerektiğinde muhalefet gücünü kullanarak yönlendirmektedirler. Devletin elindeki kredi kaynakları bankalar, özelleştirilecek kuruluşlar, özel sektöre verdiği imtiyazlar ve işletim hakları gibi daha pek çok karlı işlerden pay almak isteyen medya sahipleri bu beklentilerinin yolunu açabilecek politikacıları desteklemektedirler. Bu süreçte yalnız politikacılar değil, önemli kamu kurum ve kuruluş yöneticileriyle, bürokratlarla da yakınlık kurmaktadır. Kaldı ki medya holdingleri, ekonomik ilişkilerini kolaylaştıran önemli bürokratları, daha önce de örnekleri verildi, çok yüksek maaşlarla yönetici olarak transfer etme gücüne de sahiptirler.

Medya gruplarının devletin elindeki kaynaklardan yararlanırken ya da bir devlet kuruluşunu çok iyi koşullarla satın alırken medyanın gücünü bu süreçte nereye kadar kullandıkları sorusu hep sorula gelmiştir. Bu sorunun bir bakıma cevabı olabilecek bir durum, iş dünyasının içinde olan ve devletle iş yapmakta olan medya grupları ekonomik çıkarlarına zarar verebilecek karar ve uygulamalar karşısında gazete ve televizyonlarını kullanarak sorumlu gördükleri politikacı ve bürokratlara şiddetli muhalefet etmektedirler. Bu muhalefet sorunların çözülüşüne kadar sürdürülmektedir. Öte yandan, politik elitlerle kurulan yakınlıklar, verilen desteklerle - bazen yoğun ve sert bir muhalefetle de- sağlanan ekonomik ilişkilerde sorunlar yaşandığında, giderek bunları bürokratik kurum ve kuralların sınırları zorlanarak, zaman zaman hukuki boşluklardan yararlanarak çözüme yoluna gidilebilmektedir. Bunlar yetmediğinde sorunların siyasetçilerle, bürokratlarla

kurulmuş olan kişisel ilişkilerle çözülmesi beklentisi hakim olabilmektedir. Biraz sonra ele alacağımız örnek olayda "ÇEAŞ Olayı"nda da olduğu gibi hükümetle, özellikle de hükümet başkanı ile kurulan iyi ilişkiler hükümetten giderek daha çok ekonomik talepte bulunmayı getirebilmekte; bu gruplar, işleyiş ve düzenlemeler konusunda teknik bilgi sahibi bürokrasiden, ve yasalardan kaynaklanan engellerin aşılmasında siyasilerin insiyatiflerini kullanmalarını zorlayarak sorunlarını çözmeye yoluna başvurulabilmektedir. Siyasetçilerin hoş görüşü ve insiyatifi yetmediğinde ve bu olayda SPK'nın yaptığı gibi bürokratik kurumlar yasaları işletmek durumunda kaldığında kurumun başındaki bürokratı ve giderek hükümetin başındaki siyasetçiyi hedef alan usulsüzlük ve yolsuzluk iddiaları, olumsuz haberler üretme yoluna gidebilmektedir. Elindeki televizyon ya da gazeteyi kullanarak , siyasal bir boyut katarak olayı farklı biçimde kurgulayabilmektedirler. Hükümetler de sert muhalefet karşısında gerekli gördüğü anda medya gruplarına sağladığı kolaylıkları kaldırırken, o güne kadar hoş görüş gösterilen konuları, yasa ve kurallara uygun yapılmayan işleri denetleme mekanizmalarını da harekete geçirmektedirler. Ve istenildiğinde yasa ve yetkilerin karmaşasından yararlanılmakta ve o medya grubunun devletle olan ilişkilerinde, daha önce görülmeyebilen, aksayan yanlar keşfedilmekte ve bunlar büyütülebilmektedir.

Özetlemek gerekirse, iş dünyası ile ve bu kanalla da politik iktidar gruplarıyla içiçe geçen medya gruplarının özellikle son yıllarda ticari beklentilerin yönlendirdiği bir politik tavır içinde olduğu gözlenmiştir. Son iki yılda medya kuruluşları birbirleri ile promosyon , tiraj kavgalarının yanında hükümetlerle olan parasal ilişkileri yüzünden de kavga

etmişlerdir. En önemlisi politikacılara, devletle olan, olması umulan ekonomik ilişkileri kolaylaştırıcı ve çıkan sorunları çözücü bir tavır içinde olup olmamalarına göre şiddetle muhalefet ya da tam bir destek kampanyası uygulamalarıdır. Bu durumu yansıtan, verilebilecek belki de en çarpıcı örnek, 1995 Eylül'ünde tüm şiddetiyle başlayıp 1996 Mayıs'ında ANAP-DYP koalisyonu ile azalan (ve Türk Telekom'la olan Telsim sözleşmesinin yenilenmesi ile sona eren) İnter Star TV'nin dönemin başbakanı Tansu Çiller'e yönelik izlediği sert muhalif haberciliğidir.

Destek Oluşun, Muhalafet Edişin Öyküsü ve "ÇEAŞ Olayı":

Türkiye'nin ilk özel televizyonu olan İnterStar, o dönemki adıyla Star1, kuruluşuna temel olacak hiç bir yasal düzenlemenin olmadığı bir dönemde bizzat iktidarda olan, ve özgür girişimciliği, serbest piyasa anlayışını yerleştirme çabası ile tanınan, Anavatan partisi genel başkanı, başbakan Turgut Özal'ın doğrudan ya da dolaylı desteği ile kurulmuştur. Başbakanın oğlu Ahmet Özal ve Rumeli Holding'in sahibi Uzan Ailesi'nin ortaklığında kurulan TV 'nin işlemeşi devletten elde edilen kolaylıklar sayesinde olmuştur. TRT'nin elinde olan linklerin yasal olmayan bir özel kanalca kullanılabilmesinin tek yolu bu olanağın TRT'nin elinden alınması idi. Nitekim tüm personeli ile birlikte bu hatlar PTT'ye devredilerek Star TV'nin kullanımına olanak sağlandı. Bu dönemde daha çok bankacılık ve sigorta işleri yapan Uzan Grubu'nun TV kanalı sahibi olmasıyla eş zamanlı olarak diğer ekonomik sektörlerde de hızla büyüdüğü gözlenir. İktidarı boyunca Anavatan Partisi'ni destekleyen Star TV, DYP'nin

İktidara gelmesinden sonra haber politikasını değiştirmiştir. Özellikle S.Demirel'in Cumhurbaşkanı olmasından sonra DYP liderliğine aday olan Tansu Çiller'in genel başkan seçilebilmesi için tam bir destek vermiştir. O dönemde Tansu Çiller, devletle iş ilişkileri olanlar için çok önemli olan bir konumda, ekonomiden sorumlu devlet bakanlığı görevindedir. Özelleştirmelerin başladığı bu dönemde, 11 Mart 1993'te Uzan Grubu, Çukurova ve Kepez Elektrik'i alır. Daha önce elektrik faturalarına enerji fonu için %10 eklenerek halktan alınan paranın mahkeme kararıyla iadesine karar verilirken, aynı günlerde ÇEAŞ Uzanlara geçer. Uzanlar bankalarına aktardıkları paranın ancak bir bölümünü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına geri öderler (Hürriyet, 10.10. 1993).

Haziran 1993'te Çiller DYP genel başkanı seçilir. Seçim kongresi sırasında ekranlarda InterStar'ın Ankara idari ve mali temsilcisi Orhan Uğuroğlu'nun yeni genel başkan Çiller'in koruma görevlisi gibi davrandığı izlenir. Aynı günlerde Uzan ailesi Rumeli Telekomünikasyon'u kurar ve 2 Temmuz 1993'te Türk Telekom ile Telsim cep telefonu işletmeciliği için sözleşme yapar. Bu arada Çimento, Demir-Çelik ve Enerji sektörlerinde satın almalara ve yatırımlara devam eden Uzan Grubu 1994 Aralık'ında (Trabzon, Şanlı Urfa, Bartın, Ladik ve Gaziantep Çimento olmak üzere) beş çimento şirketi daha satın alır. Bu çimento şirketlerine ÇEAŞ iştirakte bulunmuştur. Grup içi şirketlere yapılan bu iştirakle için ÇEAŞ kasasından büyük miktarlarda kaynak aktarımları yapılır. ÇEAŞ, grup içi bir diğer şirkete Telsim'e de iştirakte bulunur. ÇEAŞ'ın küçük hissedarlarından gelen şikayetlerin yanı sıra hisse alımlarından haberdar olan SPK inceleme yapar. Sermaye Piyasası Kurulu, ÇEAŞ'a (Çukurova Elektrik A.Ş.)

bu şirketlere iştirak işlemlerinin SPK Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Şirket esas sözleşmesine aykırı olduğunu bildirerek düzeltilmesini, ve iştiraklerin iadesini ister (Yeni Yüzyıl , 22 Ocak 1995). Ayrıca şirket 30 Eylül 1994 itibariyle zararda görünmektedir. SPK, diğer şirketlere yapılan iştiraklerle ÇEAŞ'ın sermayesinin azaltıldığını, fonlarının Uzan grubunun bankalarında faizsiz ya da düşük faizli olarak tutulmasının şirketin zarar ettirilmesine neden olduğunu, küçük hissedarların zarar gördüğünü, imtiyaz sözleşmesinin yalnızca elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticaretiyle uğraşma şartının ihlal edildiğini, sözleşmenin fesh edilebileceği ve işletmelere el konulabileceğini açıklar (Yeni Yüzyıl, 6 Kasım, 22 Ekim 1995). Sorunun henüz büyümediği, kamunun gündemine oturmadığı ve SPK'nın ilk uyarıları ve suç duyurularını yaptı 95 Ocak'ında İnterstar TV'de SPK başkanı Ali İhsan Karacan hakkında yolsuzluk iddiaları başlar:

İnterstar Haber, 3 Şubat 1995- SPK başkanı Karacan tasarruf genelgesine rağmen muhasebe oyunlarına başvurarak biri lüks, dört otomobil aldı. Halkın parası ile saltanata devam..(benzeri iddialar diğer günlerde de sürer..).

SPK, Enerji Bakanlığını ÇEAŞ konusunda uyarır. Ancak Enerji bakanlığı elektrik fonu paralarını yatırmadığı için Uzan Grubu'na dava açma kararı alır (28 Mart 1995). TEAŞ alacakları için yasal işlemlere başlar(5 Mayıs 1995). Bu arada SPK başkanı ve kurumu hakkındaki olumsuz haberlerini, usulsüzlük iddialarını sürdüren İnterStar TV, sorunun büyüdüğü ve çözülemediğini de gösterir şekilde Eylül 1995'ten itibaren başbakan Tansu Çiller'e yönelik şiddetli bir muhalefet başlatır. Başbakan ve ailesine yönelik iddia ve

suçlamalar sürerken, 11 Eylül 1995'te İnterstar kablolu yayından çıkarılır. Kablo ve link hizmetleri ayrı hizmetler olmasına karşın Telekomünikasyon idaresi, link hizmetleri bedelini alamadığını söyleyerek kablo hizmetini keser. Ve tüketicinin hakları gözardı edilir. Yayınların durdurulması yetkisi RTÜK'e verilmiş olmasına rağmen Telekomünikasyon idaresi İnterstar'ın kablo yayının keser (bk.Emre Dağdeviren, Yeni Yüzyıl,15 Eylül, 1995).

DYP'li Enerji Bakanı Şinasi Altın'er'in , ÇEAŞ'ın devlete borcu olduğuna dair beyanatına karşı, Uzan Grubu, kendi kanalında ve basında karşı açıklamalar yayınlar. Özer Çiller ve Tansu Çiller'in, Çukurova Elektrik şirketine ve ortaklarına devlet imkanlarını haksız ve kanunsuz olarak kullanarak baskı uyguladığını iddia eder. Uzan ailesinin yönetimindeki İnterstar Televizyonu'nun, Çiller ailesi ile ilgili olarak yaptığı yayınlar sebebi ile, devlet gücünü kullanarak Uzan Ailesi'nin kontrolündeki şirketlerin imtiyaz sözleşmesini fesh etmeye teşebbüs ettiğini ve bunun tamamen bir siyasi baskı olduğunu öne sürer (Milliyet, 2 Kasım 1995). 3 Kasım'da Enerji bakanlığı ÇEAŞ yönetimine el koyar ve mevzuata aykırı işlemlerin düzeltilmesi ve ÇEAŞ'ın Uzanlara ait çimento şirketlerine ve telekomünikasyon şirketine yaptığı iştiraklerin faiziyle birlikte geri ödenmesi istenir ve 3 aylık bir süre tanınır. SPK yeni bir yönetim atar. Ancak genel kurulu toplama, şirket sözleşmesini yeniden düzenleme çabaları sonuç vermez. Ve sonunda SPK başkanlığının tüm itirazlarına rağmen, Enerji Bakanlığı ile Uzan Grubu arasında grubun diğer şirketlerine yapılan iştiraklerin 4 yılda, sıfır faizle ödenmesi karara bağlanır ve Bakanlık yönetime el koyma kararını 5 Ocak itibariyle kaldırır. Bu arada CHP'nin yönetimindeki Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan 4

Ocak'ta atanan murakıp şirket ortaklarını genel kurula çağırır. CHP'li Sanayi ve Ticaret bakanı Fuat Çay SPK'nın atadığı yönetim kurulunun ilgili KHK'nın iptali ile yetkisiz duruma düştüğünü ileri sürer. Yönetim 26 Ocak'ta yeniden büyük hissedar Uzanlar'a geçer. Daha sonra yeniden Uzanlar'dan yönetim alınır ancak en son 25 Mart 1996'da yeniden Uzanlar yönetime geçer. Bu süreçte koalisyon hükümetinin CHP kanadının Uzanlarla ilişkilendirilmesi CHP içinde Deniz Baykal muhaliflerinde rahatsızlık yaratır. SPK, küçük tasarrufçunun korunması için bir kararname çıkarılmasını öngören yetki yasası tasarısını başbakanlığa sunmuştur, ve bekletilmesinden Deniz Baykal sorumlu tutulur. Bu arada İnterstar, Deniz Baykal'ı CHP lideri seçilirken, ve özellikle de bu olaylar sırasında DYP ile olan koalisyonu sürdürmeme eğilimi nedeniyle ve Çiller'e muhalefet ettiği noktalarda haber bültenlerine sık sık canlı yayın konuğu olarak davet etmiştir. Ve Baykal, kanalın "Kırmızı Koltuk" programının da konuğu olmuştur. Bu nedenle ÇEAŞ olayında Sanayi bakanlığı ve Baykal'ın tavrının, "Star TV'nin sağladığı kolaylıkların, bu yöndeki kayırmanın gizli bir bedeli olduğu" iddialarını gündeme getirir. Baykal daha sonra SPK'nın gönderdiği yasa tasarısının bekletilmesinin nedenini açıklarken, 24 Aralık'ta erken seçim kararı alınmış olmasını, ve seçim sürecine girildiği için zaten bir karar çıkarılamayacağını gerekçe gösterir.

İnterStar TV, Çiller'e ve SPK başkanına yönelik yolsuzluk ve usulsüzlük haberlerini sürdürürken 27 Kasım 1995'te Türkiye'de iki cep telefonu işletmecisinden biri olan Rumeli Telekomünikasyon'un sahibi olduğu Telsim Mobil Telefon A.Ş.'nin cep telefonu sözleşmesi iptal edilir. Türk Telekom, Telsim'in sözleşme hükümlerine uymadığını açıklar.

Telsim'in şebekesine el konulur, Kıbrıs'ta yaptığı santral yatırımında usulsüzlük olduğu iddiaları araştırılır. Bu arada Türk Telekom'un Telsim'in faaliyetlerine ara vermesi üzerine Telsim aboneleri cep telefonlarını kullanamaz hale gelir. Aboneler hizmetin yeniden başlamasını beklemek ya da 7 milyon vererek Turkcell kartı almak seçeneği ile karşı karşıya kalır. Nitekim aboneler bir süre sonra rakip şirket olan Turkcell'e kaymaya başlar. Telsim , verdiği ilanlarla Türk Telekom'u ve Ulaştırma bakanını 'yukarıdan talimat alarak Turkcell'e haksız kazanç sağlamak'la suçlar.

İnterstar TV haber bültenlerinde, Uzan grubu şirketlerinde yaşanan bütün bu sorunları Çiller ailesi ile ilgili muhalif yayınlarının sonrasında gelen , başbakan kaynaklı siyasi baskılar olarak değerlendirir. ÇEAŞ'la ilgili sorunlar 95 Ocak'ında SPK'nın inceleme ve uyarıları ile su yüzüne çıkmaya başlamış, davalar ve el koyma uyarıları ile büyümüştür. Çözumsuzlüğün sürdüğü sonraki aylarda, ÇEAŞ yönetimine el konulmadan bir süre önce İnterstar haber bültenlerinde Başbakan Çiller ve ailesi hakkında sistematik olarak çeşitli suçlama ve iddialar gündeme getirilir. Ve şirket yönetimine el koyma kararını siyasi bir karar olarak tanımlamanın zemini böylece önceden hazırlanmış olur. Sorun, İnterstar TV ve başbakan Çiller arasında kişisel bir hesaplaşma sorunu olarak kurulur. İnterstar kablolu yayından çıkarılmasını, ÇEAŞ yönetimine el konulmasını başbakan hakkında yaptığı cesur haberciliğin bedeli olarak "siyasi baskı" şeklinde sunar. İlişkiler bu aşamaya geldiğinde hükümetin de Uzan Grubu'nun şirketlerini yakın takibe aldığı, TV kanalının kablo yayınının kesilmesi, Telsim sözleşmesinin feshi gibi konuları gündeme getirdiği izlenir. Bu girişimler İnterstar TV'de, Uzan

Grubu'nun verdiği basın ilanlarında siyasi baskı örnekleri olarak duyurulur.

Devletle kurduğu ekonomik ilişkilerde ortaya çıkan sorunların çözümlenmemesi ya da yükümlülüklerini yerine getirmediği durumlarda anlayış, korunma ve kolaylıkların sürdürülmemesi halinde medyayı kontrol eden iş adamı etkili çözüm yollarından biri olarak elindeki medya gücünü sorumlu gördüğü politikacı ve bürokrata karşı kullanabilmektedir. Ekonomide hemen her alanda ağırlığı süren devletle iş yapmak, devletten kar elde etmek isteyen medya sahibi iş adamları zaman zaman bu hedeflerin gerçekleşmesini ekonomik kaynakların dağıtımına yön verenlerin başında gelen hükümet eden siyasetçilerle kurulan yakın ilişkilere de dayandırmaktadır. Ve bu süreçte medya desteği ya da muhalefeti bir silah olarak kullanılabilir. Ancak bu ilişkilerin seyrine göre, hükümet eden siyasetçilerin, ekonomik kaynakların, karar mekanizmalarının başında olma gücünü kullanabilecekleri, devlet-özel sektör ekonomik ilişkilerini yasal, siyasal yollardan yönlendirebileceği, bürokratik denetim mekanizmalarının işleyeceği, işletilebileceği de unutulmamalıdır. İlişkilerin bu yapılanışını daha iyi anlamak bakımından ÇEAŞ örneğine dönerek , İnter Star TV'nin 1995 Eylül, Ekim ve Kasım aylarında sunulan haber bültenlerinden kaydedilebilen bazı örnekler bakmak, kanalın/grubun önce SPK başkanı sonra Tansu Çiller'e muhalefet ederek, bu olayı siyasal boyutta nasıl kurguladığını göstermesi bakımından önemlidir..

İnterstar Haberlerinden Örnekler:

4 Eylül 1995'de İnterstar'a SPK başkanı " Kurumda garip işler dönüyor " haberi üzerine bir tekzip gönderir.

ÇEAŞ'a ilk uyarıların yapıldığı 95 Ocak'ından itibaren SPK başkanı hakkında olumsuz haber ve iddialar düzenli olarak başlar. Başbakan Çiller ve ailesi henüz bu muhalefetin odağı haline gelmemiştir. Sorunun çözülememesi ve medyanın gündemine oturması üzerine başbakan Çiller ve ailesine o güne kadar yapılmayan, başta mal varlığı ve ticari ilişkileri konusunda, çok sert suçlama ve eleştiriler yöneltilir.

7 Eylül 1995..

1-Başbakan Çiller'in sorumsuz baş danışmanı Emre Gönensay'ın başına getirildiği ekonomi bürokrasisi ile Türkiye'yi nasıl yeniden IMF'lik bir hale getirdiğini dün size aktarmıştık . Ekonomide Gönensay skandalı olarak adlandırılan bu gelişmenin ikinci perdesi Türk milletinin gelecekte umutlarını bağladığı Hazar Denizi ve Orta Asya petrollerinde yaşanıyor. ..Petrol boru hatlarının bir hayale dönüşmesi ile noktalanırken KONUT KAYNAKLI SİSTEM BİR KEZ DAHA TÜRKİYE'NİN KADERİ İLE OYNAMIŞTIR. (Ekranın sağ üst köşesinde E. Gönensay'ın başı üstünde şimşekler çakmaktadır.)

2- Roger Tamraz, Konuta Giren Karanlık Adam... Türkiye karanlık geçmişli bir takım insanların bir tek projeye başbakanlık konutuna kabul edileceği kadar kolay ve ucuz bir ülke mi?... (Tamraz'ın bu söyleme oturan görüntüleri)

3-Acaba dünyada korumasını döven bir başbakan daha var mıdır? Çiller yakın korumasına yumruk attı (yavaş çekimle tekrar tekrar gösterilir). Öyle görünüyor ki ekonomideki kötü gidiş ve DYP içindeki muhalefet başbakanın sınırlarını bir hayli gerginleştirdi. (Çiller tekrar ,tekrar yumruklar.)

4-Anap Genel başkanı M. Yılmaz, Tansu Çiller'in Türkiye'yi bir yalı çetesi ile yönettiği iddiasında ısrarlı. Yılmaz

Türkiye'nin bu çetenin elinde Pompei'nin son günlerini yaşadığını söyledi.

5-Tekirdağ'da konuşan YDH lideri Cem Boyner " Çiller politikayı bilmiyor, Çillerin cezai ehliyeti yok dedi....

ENGİN ARDIÇ(Günün Yorumu): " ..Başbakan deyip geçmeyin kendisi koskoca Fransız Reis-i Cumhuru Jacques Chirac'a elini öptürmüş kadındır...biz bunu dokuz sütuna manşetten verdikmiydi başbakandan 2 trilyon krediyi götürürüz....Özer Abi şu bizim kredi işi ne oldu, hani söz vermiştin? Türkiye'de böyle yazıp konuşan gazeteciler var...Yarın CHP'nin ne kadar solcu, ne dürüst ve halkı düşünen bir parti olduğunu anlatacağım. Tabi iktidarın öbür kanadını da ihmal etmeyelim ne olur ne olmaz bakarsınız Bayındırlık Bakanlığı'ndan bir ihale filan kaparız.

10 Eylül 1995

- 1-Trafik kazası
- 2-Polis -adliye haberi
- 3-Cinayet haberi
- 4-GREV. **Hükümetin önerdiği komik zammı reddeden işçiler yarın greve çıkıyor.** Grev dalgası Türkiye'yi ve hükümeti sarsacak.
- 5-şçiler genel grev politikasına hazırlanırken Çiller iş çevrelerine kaynak aktardı. İhracatta kredi olarak kullanılmak üzere 3 milyar dolar kredi Eximbank'a aktarılacak. ..Kredi kullanımında siyasi hesaplar. Otoriteye daha doğrusu başbakan Çiller'e yakın çevreye yeni bir arpalalık sistemi daha doğmuş olacak .

6-Türkiye , Dünya Bankası zengin ülkeler sıralamasında 97.sırada.

7-R.Tamraz skandalını başbakanlık konutu unutturmaya çalışıyor.

8-TOFAŞ ihalesinde yaşanan usulsüzlük duruşması yapıldı...İhale, sahibi Özer Çiller'in arkadaşı olan Finansbank ve İnter bank arasında pay yapıldı.

9-Mesut Yılmaz "Yalı çetesi" suçlamasına açıklık getirdi. Tansu Çiller, eşi Özer Çiller ve yalı çevresi Türkiye'yi idare ediyorlar dedi.

10-CHP-DYP koalisyonunun son günlerinde Deniz Baykal Çiller'e yönelik eleştirilerini her fırsatta açıklıyor.

11 Eylül 1995..SPOTLAR.ÇİLLERİN DEMOKRASİ ANLAYIŞI SANSÜR. AZ SONRA. Gönensay Skandalı büyüdükçe İnterstar susturulmak için kablolu yayından çıkartıldı , bu olay siyasi sansürdür.

1-Gönensay Skandalı (tekrar)

2-SPK başkanı A.İ. Karacan ve İstanbul MKB Başkanı T. Artun ilişkisi.

3-CHP kurultayı sonuçlandı. Baykal genel başkan.

4-Ulaştırma bakanı Ali Şevki Ereke'in talimatıyla İnterstar kablolu yayından çıkarıldı. STAR HABER MERKEZİ OLARAK BU SİYASİ BASKILAR, HER GELİŞMENİN PERDE ARKASINI AYDINLATMADAKİ TAVRIMIZI ASLA BOZMAYACAKTIR.

12 Eylül 1995-

1-İnterstar'ın son günlerde kamuoyunun gündemine getirdiği Türk ekonomisinin çöküşünün nedeni olarak ortaya çıkan

Gönensay skandalı Başbakan Tansu Çiller'in demokrasi anlayışını da ortaya koydu. Başbakan T.Çiller bu yüzden Interstar'a sansür hareketini başlattı. Türkiye ekonomisini yeniden Uluslararası Para Fonuna muhtaç eden ve Hazar petrollerinin kaybedilmesine yol açan ekonomideki Gönensay skandalı başbakanlık konutu odalarına yaklaşınca Çiller, Ulaştırma bakanı A.Ş. Ereğ'e emretti ve Interstar'ı kablolu yayından çıkarttı. Çiller'in bu tutumuna ilk ve en sert tepki kendisi de DYP'li olan Hüsamettin Cindoruk'tan geldi. Bu uygulamanın interstar'a siyasi sansür olduğunu açıkladı. "KAMU GÖREVİ YAPAN KURUMLARIN YAYINLARININ ÖNCEDEN UYARILMADAN KESİLMESİ SİYASİ SANSÜRDÜR."

2-CHP'nin yeni genel başkanı Deniz Baykal ayağının tozuyla Gönensay Skandalı ile tanıştı. Gönensay skandalı nedeniyle Interstar'a başlatılan sansür girişimine karşı derhal devletin gerekli mekanizmalarını işleteceğini açıkladı.

13 Eylül 1995-

1- Çiller basından kaçtı...

2- Sorumsuz danışman Emre Gönensay...

3- Hüsamettin Cindoruk'un Gönensay skandalını eleştirdi...

4- Anap Gen. Başkanı Mesut Yılmaz hükümete sert eleştiriler yöneltti. "Interstar'ın başbakan T. Çiller'in talimatı ile kablolu yayından çıkarılması ile ilgili olarak karanlık işleri ortaya çıkarıldığı için bu işlemin yapıldığına hiç şüphem yok" dedi. (Yılmaz'ın konuşması).

5-Nihayet sorumsuz danışman Emre Gönensay'ın kontrolündeki Türk ekonomisi kurumlarından SPK itiraf etti. SPK Başkanı A.İ. Karacan Ak merkezde lüks büro ve kurum müfettişleri için lüks daire alımını doğruladı. **SPK İTİRAF**

ETTİ, İŞTE LÜKS X İŞTE GERÇEK ,HALKIN PARASI İLE SAVURGANLIK ÖRNEĞİ..(lüks daireler ve harabe okullar görüntüsü yan yana)
6- Adliye haberleri....

20 Eylül 1995- 1- SPOTLAR... Çiller istifa etti , 4 yıldır ülkeyi yöneten CHP-DYP koalisyonu bitti . Adım adım DYP-CHP koalisyonunun çöküşü. Bundan sonra ne olacak? **ÇİLLER'İN HÜKÜMET ARAYIŞLARI. DYP İLE KOALİSYONU BİTİREN DENİZ BAYKAL'IN AYRINTILI KONUŞMASI. SANSÜRCÜ ZİHNİYET TRABZON'DA NASIL TOKAT YEDİ.** Hür teşebbüse darbe başbakanlık konutundaki sansürcü zihniyetin İnterstar'a saldırısı yeni bir boyut kazanıyor. Yeni hedef İnterstar'ın mensubu olduğu Rumeli Holding şirketler grubunun Trabzon Çimento fabrikasında tezgahladığı oldu bitti, Türk adaletince bozuldu. Star sadece gerçeklere dayalı haberciliği için kablolu yayından çıkarıldı. Siyasi intikam amacıyla çevre kirliliği gerekçe gösterilerek Trabzon çimento kapatılmak istendi. **İŞÇİ ARTIK SUSMUYOR. BİNLERCE İŞÇİ GREVDE. TÜRK-İŞ BAŞKANI BAYRAM MERAL POLİTİK TERASTA CANLI YAYINDA** (Çiller'le ilgili muhalif haberciliğe geçilmesi ile birlikte sürekli canlı yayın konuğu olur).

23 Eylül'de İnterstar yeniden kablolu yayına alınır. Ankara Ticaret mahkemesi MBI şirketinin başvurusu üzerine İnterstar yayınlarının ihtiyati tedbir yoluyla kablo tv şebekesine alınmasına karar verir. Bu arada Özer ve Tansu Çiller bir tekzip yayınlayarak İnterstar'ın kablolu yayından borcu yüzünden Türk Telekom A.Ş. tarafından çıkarıldığını başbakanın siyasi baskısı olmadığını, mal beyanları ile ilgili

iddiaların da gerçek dışı olduğunu açıklarlar. Bu sırada DYP genel başkanı Tansu Çiller koalisyon arayışlarını sürdürmektedir.

Haberler devam ediyor...

25 Eylül 1995-

- 1- Tansu Çiller, ANAP Genel başkanı Mesut Yılmaz'a koalisyon önerisi getirdi.
- 2- BAŞKENT KAYNIYOR (tencere başında burnunu kapatmış bir adam) Yılmaz, Tansu Çilleri'in şartlarını değerlendirdi...
- 3- Cumhurbaşkanı Demirel, Çiller'in her türlü formülüne evet diyecek mi?
- 4- Star haber Tansu Çiller'in aslında yalıtılmış hükümeti kurmak için kolları sıvadığını ortaya çıkardı..CHP'li Salih Sümer'in artık Star'a ait olan eski telefonu başbakanlık konutundan defalarca arandı... Çiller'in asıl amacının bazı transferlerle azınlık hükümeti kurmak olduğunu ortaya çıktı.
- 5- Çiller'in çengel hareketi CHP içinde bomba gibi patladı.
- 6- Çiller'in ANAP'a çengel hareketi..
- 7- Civan gate davası.
- 8- Gizli başbakan Özer Çiller.
- 9- Çillerler Amerika'daki mallarını satışa çıkarmıştı, ancak satmak yerine yeni yatırımlar yapıyorlar...(ABD'nden görüntüler.) ..Belge 3, Özer beyin bir başka yalanı daha ortaya çıkıyor...Tansu Çiller'in yalıtılmış komşusuna sağladığı büyük avantajlar devletin resmi belgeleri ile ortaya çıktı.
- 10- Grevler dalga dalga yayılıyor. İşçiler Çiller'e ateş püskürtüyor.

ENGİN ARDIÇ (Günün Yorumu): "Çiller yamalı bohça hükümeti peşinde cahil bir

kadın...Besleme basın memleket battı ama başbakan harika teranesini tutturdu. Yolsuzluk iddialarına yanıt veren yok.. Mallarına yeni mallar kattı, necip Türk basınında haber yok. Varsa yoksa besleme basın aman sarışın güzel kadın gitmesin de biraz daha yemlenelim çabası.

26 Eylül 1995 -

1- Hükümeti kurmakla görevli DYP Gen. Başkanı Tansu Çiller 'den Anavatan Partisi'ne şartlı koalisyon teklifinden sonra bütün Türkiye soluğunu tutmuş Anap'ın yanıtını bekliyor.

Mesut Yılmaz , Ardan Zentürk'ün canlı yayın konuğu: -MKY toplantısı nasıl gidiyor efendim?...

ARA.. Başbakanlık konutu patlayan skandalların baskısı altında. Skandallar dizisini kısaca hatırlayalım :

- 1- Komşugate, ..Çiller,termik santrali 1 dolara yalı komşusuna verdi.
- 2- Gönensay skandalına cevap veremiyorlar.
- 3- Petrol skandalı ..
- 4- Roger Tamraz'ı başbakanlık konutuna kim soktu,bu üçkağıtçı Çiller'le ne konuştu?
- 5- TOFAŞ ihale zarflarını kim istedi konuta ?
- 6- Sit alanına yağma.
- 7- Yalı komşusuna gümrüklerden vurgun..
- 8- Çiller ABD 'deki mal varlığını açıkladı. Bu değirmenin suyu nereden?

Skandalların ardı arkası kesilmiyor.

(Yeniden) Yılmaz-Zentürk : - Bu kadar soru varken, yalı çetesi dediniz, başbakanlık makamında Tansu Çilleri içinize sindirebilecek misiniz?

ARA: 9.skandal: Çiller'in ABD'de mal varlıklarını yöneten karanlık Yunanlı

Zentürk: Mal varlığı araştırma komisyonunun çalışmalarının sonucu ne oldu,sayın Yılmaz? (sorular , verilen aralarla sürer.)

1- Çiller'in sağ kolu Yalım Erez'in transfer amaçlı mekik diplomasisinin teyp bandı Ankara'yı karıştırdı. Ve en sert tepki CHP genel başkanından geldi.

2- ..Çiller'in azınlık hükümetine destek verecek milletvekilinin İSKİ skandalına adı karıştı.

3- (Spiker) Anap'ın DYP-CHP yakınlaşmasına tavrı nedir? Can Karakaş(muhabir): Onlar rahatlar , çünkü Çiller'in olası taktiklerine karşı kendi taktiklerini geliştirmiş durumdalar.

4- Türk siyasi hayatı en kritik dönemecinden geçerken sokaktaki bir insan yılın politikacısı olmaya aday görünüyor. Bütün bu pazarlıklarda onun ağırlığı var. Bu yılın adamı grevdeki işçiden başkası değil. CHP-DYP koalisyonunun dağılmasınadaki ana neden de oydu. Onu memnun etmeden kimse ben bu işi yaparım diyemez.

5- Özergate skandalı 11: Trilyonluk servetin oluşma sürecinde asgari ücretli kadar bile vergi vermedikleri ortaya çıktı.

6- Güneydoğu'dan hemen hergün bir şehit haberi geliyor. Şehitler toprağa X Mert diskoya. (Cenaze ve diskodan görüntüler yanyana) ..

30 Eylül 1995-

1- Yeni hükümet kurmakta iyice köşeye sıkışan eski ortağı CHP'den de umduğu yumuşamayı bulamayınca mutlu azınlık hükümeti planlayan Çiller parti divanını topladı. Parti

kurmayları Özgerte skandalları altında ezilen başbakanlarını kurtarma formülü peşinde.

2- DYP kurmaylarının çantada keklik gördükleri MHP'de ciddi sinyaller..

3- Özgerte skandalları altında ezilen DYP kurmayları, Çiller'i kurtarma planları üzerinde çalışırken ANAP Gen. Başkanı Mesut Yılmaz sokğa iniyordu. İşçiler arasında çok mutluydu , kendi partisinin mitinginde gibiydi.

4- Partisinin geçmişine damgasını vuran skandallardan kurtulmayı başarmış bir başka lider de D. Baykal, CHP'nin eski günlerine döndüğünü ortaya koydu. Baykal , yaptığı konuşmada ,Çiller ve ekibiyle son köprüleri de attı. Dügüne hazırlanan damatlar gibiydi.

5- Refah lideri hükümet görüşmelerine yakıştırmada bulundu " taklitçilerin son dansı".

6-Çiller'in Avrupa şantajı. Ülke hükümet sorununu çözemese GB'ye girme şansı azalmış gibi bir hava ortaya çıkarılıyor.

7- Çillerler'in şirketlerinde usulsüzlükler bitmiyor...

8- Güneydoğu'da gencecik insanlar şehit olurken torpilli asker Mert Çiller diskolardan çıkmıyor. Mehmetçik cepheye X Mert Çiller diskoya. Mert Çiller'in torpilli askerliğine ilk siyasi tepki Mesut Yılmaz'dan geldi.

9- İki asker şehit (Cenaze 'ye geniş yer verilir.)

1 Kasım 1995- 1- Tansu ve Özer Çillerden yine bir siyasi baskı. Tansu Çiller'in başbakanlık konutuna yerleştirdikleri zihniyet giderek diktatörlüğe dönüşüyor. Kendilerini eleştirmeyen medya yaratmak isteyen Çiller çiftinin, Rumeli holding'in sahibi olduğu Çukurova Elektrik'e

baskıları bu zihniyetin en son örneği, (gazetelere "Siyasi Baskı" başlıklı açıklamalar verilir.).

3 Kasım 1995-

1- Tansu Çiller yönetiminde ülkemizde mal ve can güvenliği yok. İntikam almak için İnterstar'ı kablolu yayından çıkarmak istemiştir. Trabzon Çimentonun kapatılmak istenmesi, ÇEAŞ'a el konulması hukuka aykırıdır. Bu DYP'nin kurmak istediği polis devletinin ilk uygulamasıdır.

2-Anap Genel Başkanı Mesut Yılmaz " İnterstar TV'ye gözdağı vermek, onun yayınlarından duyulan rahatsızlığa tepkidir. Korkutmaya, gözdağı vermeye gücü yetmeyecektir.

ENGİN ARDIÇ: Rumeli Holding kuruluşu bünyesindeki TV kanalı karşısında TV ile ilgisi olmayan elektrik şirketine polis marifetiyle el konuluyor. Amaç kendini destekleyen iş adamlarını yemlerken diğerlerini batırma, onurunu korumakta direnenlere belden aşağı vurmak , işine gelmeyen yayın organını doğrudan kapatamayınca dolambaçlı yollardan arkasına dolanmaktır. Anayasa çiğneniyor.

4 Kasım 1995-

1-ÇEAŞ olayı

2-Çiller'i diktatör olarak tanımlayan Erbakan gidişin faşizm olduğunu söyledi. Erbakan formunda idi. İlginç bir benzetme yaptı. " Çiller İmelda Markos gibi faşist baskıcı bir rejim kuracak."

3-Deneyimli politikacı Ecevit son azınlık hükümeti arayışından bu yana derin endişe duyuyor.

4-ÇEAŞ'a el koyma girişimine tepkiler artıyor. Bedrettin Dalan " hükümet kendini yargıç yerine koydu".

İnterstar'ın haber metinlerine bakıldığında , Çiller'in politik kariyerinin sarsılabileceği-sarsabilecekleri kaygısını yaratma çabasının hedeflendiği, Çiller'e karşı tam bir muhalefet kampanyası kararı verdikten sonra tüm haberlerin bu amaç çerçevesinde inşaa edildiği, dönemsel bir habercilik yapıldığı açıkça izlenebilir. Haber metinlerinde Çiller'e dair sadece olumsuz okumalara izin veren son derece kapalı bir haber yapılanışı hakimdir. Her haberin söylemi sürekli " Çiller kötü" ye gönderecek şekilde inşaa edilmiştir. Haber olan her şey ve herkes ancak Çiller'e kötü diyebildikleri oranda haber değeri bulmuşlardır. Daha önce haberlere bu denli girmeyen İşçi grevlerinden bolca sözedilmiş ancak yine sadece Çiller'e muhalefet çerçevesinde haber olabilmişlerdir. Türk-İş genel başkanı kendisinden istenilenleri söylediği ölçüde haberlerde yer alabilmıştır. Çiller'in rakibi liderler, hiç desteklenmiyor dahi olsalar, yine salt Çiller'e muhalefetleri ölçüsünde ekranda yer almış ve kendileri de bunun farkında olarak, olamayarak kullanılmışlardır.

Çiller'e yönelik bu sert muhalefet ÇEAŞ sorununun çözümlenmesinin ardından sona ermiştir. Daha önce iptal edilmiş olan Telsim sözleşmesi tekrar yenilenmiştir. 17 Temmuz 1996'da Türk Telekom'la anlaşıp işletme hakkını geri alan Telsim, Çiller'le barış yapılmasının ardından dev bir ihale alır. Bu arada 14 Ağustos'da Turkcell'in abone kayıt işlemleri durdurulur. Bu sırada DYP-RP koalisyonu iktidardadır. DYP'li Ulaştırma bakanı Ömer Barutçu, Turkcell kart satışlarını durdurur. Satın aldıkları telefonlar ellerinde kalan pek çok bayi batar. Kart karaborsası başlar. Gelen şiddetli eleştirilere karşılık Türk Telekom ve Ulaştırma bakanlığı Turkcell'in hizmetinin yetersiz olduğunu öne sürerler. Oysa aynı dönemde

istasyonları Turkcell kadar yaygın olmayan Telsim'e her hangi bir yasak getirilmez. Cep telefonu isteyenler Telsim'e kayar. Ayrıca Aralık 1996'da GSM Cep telefonu lisans satışı sırasında Telsim'in faaliyetlerine bir süre ara vermek zorunda kaldığını gerekçe göstererek Dış İşleri bakanı ve başbakan yardımcısı Tansu Çiller ve RP'li bakanlar Turkcell'den daha fazla bedel alınmasını isterler (YeniYüzyıl 6.12. 1996). Bu arada Çiller'e muhalefet edildiği dönemde İnterstar'ın haber koordinatörü olan ve haber koordinatöründen çok basın danışmanı gibi davrandığı eleştirilerine "her şart altında aynı tutumu sergilerim. Bu grubu ayakta tutmak zorundayım" (19 Nisan 1996/Antimedya) diyen Ardan Zentürk, sorunların çözülmesiyle DYP genel başkanı Tansu Çiller'e yönelik muhalefetin bitiminin hemen ardından bu görevden uzaklaştırılırken yerine Show TV'den Ufuk Güldemir getirilmiştir.

Adabank, İmarbankası, İstanbulspor ve Adanaspor futbol takımları, Televizyonu, Telekomünikasyon, Çimento, Demir-çelik ve Enerji işletmeleri olan Uzan grubu devletle olan iş ilişkilerini geliştirmeyi sürdürür. ÇEAŞ enerji yatırımı yaptığı için Hazine'den yatırım teşvik belgesi alır. Bu yolla yüzde yüzlük yatırım indirimi, gümrük muafiyeti ve KDV desteği ile resim, vergi ve harç istisnasından diğer yatırımcılar gibi yararlanır.

Özet:

Buraya kadar anlatılmaya çalışılanları özetlemek bakımından genel bir değerlendirme yapılacak olursa ; öncelikle Türkiye'de medya sektörü artık salt medya yatırımı yapan grupların toplandığı bir yer değildir. Medya sektörünün egemenleri iş dünyasından gelen, iş dünyasının devleri ile

işbirliği içinde olan ve bu sektörden de doğrudan ve dolaylı kar ve güç beklentisi olan işadamlarıdır. Devletin ekonomide ağırlığını her an duyurduğu bir yapılanma içinden gelen işadamı medya sahipleri, bu yapılanmada medyanın, ekonominin yönetimindeki politik ve bürokratik elitlere ulaşmanın en etkili yollarından biri olduğunu bilmektedirler. Ve Türkiye'de medya kurumlarına, medya sahibinin devletle olan iş ilişkilerinin istenildiği şekilde çözümlenmesi, devlet kurumlarından ekonomik kaynak, ve kolaylıklar sağlanması yönünde hareket etme işlevi neredeyse gizli bir doğallıkla yüklenmiştir. İşadamı Erol Aksoy'un sahibi olduğu Show TV (1997) Şubat ayı boyunca ana haber bültenlerinde "temiz medya" sloganı ile medya patronları medya sektörü dışında işlere, özelleştirme ihalelerine girmesin çağrısında bulunmuştur. Ancak 5 Nisan 1997 günü TEDAŞ'ın elektrik dağıtım işletmelerinin 30 yıllığına kiraya verilmesi için açılan ihaleye katılanlar arasında Koç, Sabancı gibi dev holdinglerin yanı sıra Doğan Holding, Doğu Holding, İhlas Holding, Ceylan İnşaat gibi medya sahibi Holdingler de yer almıştır. Ve bu ihaleden kısa süre önce 13 Mart'ta Doğan Holding'in sahibi olduğu Hürriyet Dergi grubundan Capital "Özel sektörün elektrik üretimine katılımı" başlıklı, devlet ve özel sektörden pek çok temsilcinin katıldığı bir enerji zirvesi düzenlemiştir. Hürriyet Gazetesi İcra Kurulu Başkanı ve Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök zirveyi açış konuşmasını yapar ve enerji politikalarının artık kamusal politika dışında, özel teşebbüsün dinamizmi ve rantabilite anlayışı ile yönetilmesi gerektiğini söyler. Doğan Şirketler Grubu genel koordinatörü Birkan Erdal da Türkiye'nin enerji meselesini çözmek zorunda olduğunu söyler(Hürriyet, 14 Mart 1997). Doğan Holding'in

de katıldığı elektrik ihalesinin açılmasının hemen ardından Hürriyet gazetesi birinci sayfasından "Türkiye Gelişen 10 Dev Arasında. Dünya Bankası müthiş bir atağa kalkan Türkiye ekonomisinin dünyanın yükselen 10 devi arasına girdiğini duyurdu", şeklinde bir manşet atar (7 Nisan 1997).

Sınırlı olmakla birlikte bu örnek, medya sektörünün büyük sermaye gruplarının kontrolünde, ekonomik ve politik iktidar grupları ile içiçe, kar ve güç amacıyla hükümetler üzerinde (destek olarak, muhalefet ederek.vb) etkide bulunabilen ve elbette ekonomik ve siyasal gücü elinde bulunduran hükümet edenlerce de etkilenebilen, kontrol edilebilen bir iktidar grubu haline geldiğini gösteren somut bir örnektir. Ve bazı işadamları medya sahipleri ve yöneticileri politik elite verilen destekler, bazen de şiddetli muhalefetlerinin sona ermesi karşılığında elde edilen (kredi, teşvik, satın alınan devlet kurumları, kamu ihaleleri vb..) ekonomik kazanımların sürmesi yönünde medyanın gücünü kullanma alışkanlığını, hükümet edenlerin de katkılarıyla, yerleştirmişlerdir. Doğal olarak, medya holdinglerinin devletle olan iş ilişkileri arttıkça politik ve bürokratik elitin de medyayı kullanma güç ve olanakları da artmıştır.

Böyle bir yapılanma içerisinde medyanın kendisine yüklenen (dördüncü güç olma, hükümetleri, özel sektör ekonomik işletmelerini...kamu adına gözetleme ve kamuyu bilgilendirme vb.) işlevleri yerine getirmesi, gerçekleştirmesi daha da güç ve karmaşık bir ideal olmaktadır. Ve elbette buraya kadar anlatılmaya çalışılan bu yapılanma medyaya yüklenen işlevlerin, varsa, biraz bile yerine getirilmesi çabasını güçleştirebilecek engellerden yalnızca bir bölümüdür.